

PAPER DETAILS

TITLE: Uluslararası Örgütler, Kosulluluk ve Demokratik Temsil: Yunanistan'ın IMF Deneyimi

AUTHORS: Saliha METINSOY,Merih ANGIN

PAGES: 54-79

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2951257>

**ULUSLARARASI ÖRGÜTLER, KOŞULLULUK VE
DEMOKRATİK TEMSİL: YUNANİSTAN'IN IMF DENEYİMİ**

**INTERNATIONAL ORGANIZATIONS, CONDITIONALITY
AND DEMOCRATIC REPRESENTATION: THE IMF
EXPERIENCE OF GREECE**

Saliha METİNSOY* & Merih ANGIN**

ÖZ

IMF programlarının demokrasi üzerindeki etkisi, uluslararası örgütler yazınında sıklıkla tartışılan bir konudur. Bir müzakere sürecinde IMF'nin kendine ait bir gündemi varken, seçmenler de hükümete kendi tercihleriyle ilgili işaretler verir. Bu ikisi örtüştüğünde demokrasi etkilenmez fakat birbirlerinden farklı olduklarında demokrasi üzerindeki etkiler, borç alan hükümetin IMF karşısındaki görece gücüne bağlıdır. Bu makale, IMF programlarının yerel temsili kurumlar üzerindeki etkisine odaklanmaktadır. Çalışmada, IMF etkisinin uç bir örneği olarak 2010-2015 yılları arasında uygulanan Yunanistan programları analiz edilmiş, eski bakanlar, parlamento temsilcileri ve Troyka yetkilileri ile yapılan mülakatlara yer verilmiştir. Yapılan analiz, borç alan hükümetin IMF karşısında zayıf olduğu ve iktidar partisi ile IMF arasında bir anlaşmazlık olduğu zaman, IMF programlarının demokratik kurumların temsili işlevini kısıtladığını iddia etmektedir. Bunun, 2010-2015 yılları arasında Yunanistan'da yaşandığı gibi, borç alan ülkelerde parti sistemleri ve demokrasinin

* Dr. Öğr. Üyesi, Erasmus Univ., Rotterdam, Erasmus School of Social and Behavioural Sciences, Department of Public Administration and Sociology, metinsoy@essb.eur.nl, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5763-2231>

** Dr. Öğr. Üyesi, Koç Univ., İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, mangin@ku.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0739-798X>

* Makale Geliş Tarihi / Article Received: 09.10.2022

Makale Kabul Tarihi / Article Accepted: 10.01.2023

geleceği üzerinde sağ ve sol popülist partilerin “egemenlik” ihlalinden yararlanarak yükselişi ve temsili kurumlara olan güvenin azalması gibi önemli etkileri vardır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Örgütler, Demokratik Temsil, IMF, Koşulluluk, Yunanistan.

ABSTRACT

The impact of IMF programs on democracy is frequently debated in the international organizations literature. During a negotiation process, while the IMF has its own negotiation agenda, the public signals its preference to the government. Democracy is unaffected when the two overlap. When they diverge, however, the impact depends on the relative power of the borrowing government vis-à-vis the IMF. This article focuses the impact of IMF programs on domestic representative institutions. The study analyzes an extreme case of the IMF impact, namely Greece between 2010 and 2015, and using findings from the interviews with the former ministers, parliamentary representatives, and Troika officials. The analysis claims that whenever the borrowing government is weak vis-à-vis the IMF and there is a disagreement between the governing party and the IMF, IMF programs curtail the representative function of democratic institutions. This has significant implications for the party systems and the future of democracy in borrowing countries such as the rise of right-wing and left-wing populist parties capitalizing on the violation of “sovereignty” and reduced trust in representative institutions, as demonstrated in Greece between 2010 and 2015.

Keywords: International Organizations, Democratic Representation, IMF, Conditionality, Greece.

GİRİŞ

Uluslararası Para Fonu (IMF), Avrupa Komisyonu ve Avrupa Merkez Bankası’nın oluşturduğu “Troyka” ile imzaladığı üçüncü kurtarma paketinin ardından dönemin Yunanistan Başbakanı Alexis Tsipras yaptığı bir meclis konuşmasında “şantaj yapıldı, iyi bir seçenek yoktu ve en az kötü olanı seçtim”

diyerek (Financial Times, 2015) Troyka'nın teklif ettiği kurtarma paketini reddetmenin en az kabulü kadar felaket olacağını söylemiştir. Müzakerelerden birkaç gün sonra yine bir meclis konuşmasında “inanmadığımız ancak uygulamak zorunda olduğumuz önlemlerden insanları korumak için elimizden gelenin en iyisini yapacağız” sözünü vermiştir (Financial Times, 2015). Uluslararası örgütlerin 2010 sonrası dönemde Yunanistan ve genel olarak Euro Bölgesi krizinde oynadığı rol, politika yapıcılarının ve akademisyenlerin uluslararası örgütlerin gücü ile demokrasi ve egemenlik arasındaki ilişkiyi yeniden sorgulamasına neden olmuştur.

“Uluslararası örgütler demokrasiyi geliştirir mi yoksa engeller mi?” sorusu üzerine yapılan tartışmalar genel olarak iki sav üzerinden yürümektedir: uluslararası örgütlerin demokrasiyi geliştirdiğini söyleyen çalışmalar ve uluslararası örgütlerin demokrasiye zarar verdiğini savunan çalışmalar. Bu çalışma ise bu iki savın ötesinde bir yaklaşım sunmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın iki ana argümanı vardır: İlk olarak, çalışmamız seçmen tercihlerinin politikalara dönüştürülmesinin demokratik hükümetin temel ilkesi olduğu savından hareket etmektedir (Downs, 1959).¹ Dolayısıyla, uluslararası örgütlerin kendi koşulları ve önerileriyle kamuoyunun eğilimi örtüştüğü ölçüde demokrasiye katkı sunabilirler. İkinci olarak, uluslararası örgütlerin kamuoyu tercihleriyle çalıştığı noktada, hükümetin bu koşulların ne kadarını uygulamaya ikna edebileceği hükümetin pazarlık gücüne göre şekillenmektedir. Dolayısıyla, hükümetler daha güçlü bir pazarlık pozisyonuna sahip oldukları durumda seçmen tercihlerine göre uluslararası örgütlerin etkisini yönlendirebilmektedir.

Uluslararası örgütlerin demokrasi üzerindeki etkisini incelemek amacıyla, bu çalışma, Stone (2002) tarafından "tarihteki en güçlü uluslararası kurum" olarak adlandırılan IMF'yi (1) ve IMF koşulluluğunu (*conditionality*) ele almaktadır. İddia edileceği üzere, bir ülkenin IMF karşısındaki pazarlık gücü; ekonomisinin büyüklüğü, ekonomik krizin boyutu, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve diğer G5 ülkeleri açısından jeostratejik önemi ve ülkedeki iç muhalefet gibi ekonomik ve siyasi faktörler tarafından belirlenmektedir. Ekonomik ve jeopolitik olarak nispeten güçlü olan ülkeler daha kuvvetli bir pazarlık pozisyonuna sahipken, IMF desteğine ihtiyacı olan ve derin ekonomik krizler yaşayan ülkeler daha zayıf bir konuma sahiptir ve belli bir konuda kamunun tercihleriyle çelişecek koşulları kabul etme olasılıkları da daha yüksektir. Bu durumda meclis, hükümet ve siyasi

¹ Elbette, demokrasinin diğer pek çok koşulu (bağımsız ve özgür seçimler, medya bağımsızlığı, ifade ve toplanma özgürlüğü gibi) vardır. Bu çalışma, bu gereklilikleri seçmen tercihlerinin politikaya dönüşmesi için bir ön koşul olarak kabul etmektedir. Örneğin, ifade özgürlüğü olmadan gerçek tercihlerin ifade edilmesi, tartışma ortamının yaratılması ve sonuç olarak bu görüşlerin politikaya etki etmesi mümkün olmayacaktır.

partiler gibi temsili demokratik kurumlar zayıflayacak ve bu kurumların seçmenlere karşı duyarlılıkları da azalacaktır. Bu kurumlarla seçmen tercihleri arasında artan bir düzeyde yaşanacak ayrışma sonucu söz konusu kurumlara duyulan güven ve demokratik kurum memnuniyeti de azalacaktır. Sonuç olarak da demokratik kurumlar ve dolayısıyla demokrasi zarar görecektir.

Bu makalede, Yunanistan vakasına odaklanarak uluslararası örgütlerin etkisi IMF örneğinde incelenmekte ve düşük pazarlık gücünün sonuçları teorik bölümde tartışılan demokrasi açığı yönünden ortaya konulmaktadır. Burada, program koşulluluğu konusunda IMF ile Yunanistan seçmenlerinin tercihleri arasında yüksek düzeyde bir anlaşmazlık örneği sunan 2010 tarihli Yunanistan işgücü piyasası reformlarına odaklanılmaktadır. Avrupa Sosyal Araştırması (ESS) 5. Tur anketi, Mayıs 2011'de Yunanistan'da işgücü piyasası reformunun zirve noktasında uygulanmıştır. Anket analimiz, sıralı lojistik regresyon yöntemiyle Yunanistan'daki katılımcılarının işgücü piyasasının korunması yönündeki güçlü tercihleri ile demokratik kurumlara duydukları güven ve memnuniyetin zayıflaması arasındaki bağlantı ortaya koymaktadır. Ayrıca, anket analizini destekleyen birincil veri olarak da IMF ile anlaşmayı müzakere eden eski Yunan bakanlarla yapılan mülakatlardan alıntılara da yer verilmiştir.² Mülakatlar, Yunanistan'ın IMF ile olan ilk anlaşmasını imzalamış kilit roldeki bakanlarla, ilk program hemen bittikten sonra (2014 yılında) yapılmıştır. Bu bakanlar anlaşmayı müzakere etmiş olup, pazarlıkların ayrıntılarına en vakıf kişilerdir. Ek olarak, IMF ve Avrupa Komisyonu yetkilileriyle görüşmeler yapılmıştır. Bu yetkililer, kurumları adına konuştukları için mülakatlar anonim tutulmuştur.

Geçmiş ampirik çalışmalar demokratikleşmeye—demokratik kurumların kurulmasına yönelik atılan adımları irdelememiştir (Nelson ve Wallace, 2016; Pevehouse, 2002). Ancak demokratikleşme, temsili kurumların dış etki altında işleyişinden analitik ve pratik olarak farklıdır. Uluslararası örgütler, bu tip kurumların kurulmasına veya sivil ve siyasi hakların korunmasının ve barışçıl iktidar değişiminin iyileştirilmesine yardımcı olabilir (Nelson ve Wallace, 2016; Pevehouse, 2002). Fakat buradan, bu kurumlar kurulduktan sonra demokratik kurumlar üzerinde muhakkak olumlu etkileri olacağı anlamı da çıkarılamaz. Ülke, bu kurumların dağılacağı veya sivil ve siyasi hakların korunmasının gerileyeceği bir demokratik çöküşle karşı karşıya kalmayabilir; ancak demokratik kurumlar, dış etki altında temsil görevlerini geçici olarak yerine getiremeyebilir ve bu kurumlara duyulan güven ve memnuniyet zarar görebilir. Bu durum, demokratik kurumlar üzerindeki bir etki olarak sayılabilir. Çalışmamız, özellikle bu etkiye odaklanarak yazına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

² Ayrıntılı liste, görüşme tarihleri ve mülakata katılanların pozisyonları Ek 1'de listelenmiştir.

Makalenin geri kalan kısımları şu şekilde düzenlenmiştir: Bir sonraki bölüm, uluslararası örgütlerin demokrasi üzerindeki etkisine ilişkin çalışmaları daha ayrıntılı olarak incelemekte ve mevcut bilgi birikiminde var olan boşlukları tespit etmektedir. Takip eden bölüm, kamudan gelen sinyal ile uluslararası örgüt politika koşulluluğu arasındaki örtüşmeye dayalı bir teori önermektedir. Üçüncü bölüm Yunanistan vakasına odaklanmakta ve son bölüm makalenin bulgularını ve argümanını özetlemektedir.

1. ULUSLARARASI ÖRGÜTLER VE DEMOKRASİ: ULUSLARARASI VE YURTIÇİ DİNAMİKLER

Demokrasi ile uluslararası örgütlerin gücü arasındaki karşılıklı etkileşim yazında oldukça tartışmalıdır. Aradaki bağlantıları analiz eden iki ana farklı çalışma dalı vardır: (a) Küresel bir demokrasinin olasılığı ve (b) yerel/ulusal demokrasi düzeyindeki etki. Demokratik bir uluslararası sisteme ulaşılabilirlik ve bunun nasıl olabileceği konusuna eğilen akademisyenler arasında daha 'iyimser' olanlar, demokratik kurumların küresel ölçekte işlev gördüğü kozmopolit bir demokrasinin mümkün olacağını savunmaktadır (Held, 1995; Scholte, 2014; Koenig-Archibugi, 2010; Gilmore, 2014; Kuyper, 2014; Dingwerth, 2014). Bu araştırmacılar, esas olarak kozmopolit demokrasinin önkoşullarına, süreçlerine ve ilkelerine odaklanmaktadır. Dahl (1999) gibi daha "karamsar" akademisyenler ise küresel düzeyde demokrasinin imkânsız olacağını savunmaktadır; zira uluslararası örgütleri sorumlu tutacak küresel bir *demos* yoktur. Daha ampirik bir yaklaşım ve bu iki uç arasında bir orta yol sunan Kreuder-Sonnen ve Zangl (2015) ise uluslararası rejimlerde anayasallık ve otoriterliğin eş zamanlı olarak gözlemlendiğini iddia etmektedir. Bununla birlikte, uluslararası örgütlerin yerel demokratik kurumlar üzerindeki doğrudan etkisi hem teorik hem de ampirik olarak küresel demokrasi olasılığından ve aynı zamanda uluslararası örgütlerin demokratikleştirme olasılığından farklıdır.

Uluslararası kurumların yerel/ulusal demokrasi üzerindeki rolünü ve etkisini yazında inceleyen ve birbiriyle çelişen iki akım vardır: Bunlardan ilki olan egemenlikçi argümanlar, demokratik kurumların işleyişinde "egemenlik" ilkesini vurgulamakta ve herhangi bir uluslararası örgütün egemenliğe zarar vereceğini savunmaktadır (Dahl, 1999; Habermas, 1996; Rabkin, 2005). İkinci akım ise uluslararası örgütlerin aslında yerel/ulusal düzeyde demokrasinin kalitesini yükseltebileceğini öne sürmektedir (Keohane vd., 2009). Bu savın başlıca dayanağı, uluslararası kurumların yerel siyasetin üstünde olduğu ve dolayısıyla yerel çıkar ilişkilerinden bağımsız kalarak demokrasiyi geliştirecek politikaları destekleyecekleri tezidir.

IMF ile ilgili sıklıkla IMF programlarının dışarıdan koşullar dayatarak borç alan ülkenin egemenliğini ihlal ettiği ileri sürülmektedir (Altwater, 1999). IMF koşulluluğu genellikle ekonomi politikası gibi önemli politika alanlarını kapsamakta ve “kazananlar” ve “kaybedenler” yaratmaktadır (Brown, 2009; Casper, 2015; Gartzke ve Naoi, 2011; Hartzell vd., 2010). Örneğin, sosyal yardımların kapsamı ve hedefi, (de)regülasyon ve özelleştirme ile toplu pazarlık kurumlarındaki ve işçi korumasındaki değişiklikler, yerel grupları tamamen seçici ve eşitsiz bir şekilde etkileyen siyasi etkileri olan kararlardır (Bienen ve Gersovitz, 1985; Gartzke ve Naoi, 2011; Kentikelenis vd., 2016; Pastor, 1987; Vreeland, 2002). İlkesel olarak, vatandaşların bu önemli kararları dışarıdan bir dayatma olmaksızın demokratik yollarla alması gerekmektedir (Altwater, 1999). Hükümetler vatandaşlarının çıkarlarını temsil etseler dahi, yapmakla yükümlü oldukları ödemeleri güvence altına almak için genellikle IMF tarafından koşullarını kabul etmeye zorlanırlar (Franklin, 1997; Kapur ve Naim, 2005; Pion-Berlin, 1983; Rickard ve Caraway, 2018; Vreeland, 2003). Bu nedenle, IMF programlarının egemenlik ilkesini ihlal etmek suretiyle demokrasiye fiilen zarar verdiği öne sürülmüştür (Brown, 2009).

Egemenlikçi argümanların cevaplamakta zorlandığı sorular “egemenliği nasıl ölçeriz?” “ne düzeyde bir müdahale ihlal olarak sayılmaktadır?” ve “egemenliğin zarar görmeden korunması için bir dizi koşulda bir eşik var mıdır?” olmuştur. Egemenlik tartışması, genel olarak uluslararası örgütlere kategorik bir itirazda bulunduğumuz anlamına gelmektedir (örneğin, Dahl veya Habermas’ın yaptığı gibi). Bu makale ise, demokratik kurumlar üzerindeki zararlı etkiyi ölçmenin bir yolu olarak, dış etki altında kamuoyu görüşünden uzaklaşma vakalarına bakmayı önermektedir. Böylece araştırmamız, halkların iradesini somut politikalara tercüme etme şeklindeki demokratik ilkeye güçlü bir şekilde bağlanmaktadır.

Egemenlikçi argümanların eleştirileri, mevcut yönetim biçimlerinin anayasal demokrasiler olduğunu, para politikası (merkez bankaları) gibi konularda karar verilmesinin halkların etkisinden tamamen yalıtıldığını veya seçim dönemleri arasında yasama organlarının kısmen tecrit edildiğini ileri sürmektedir (Keohane vd., 2009; Parekh, 1992). Egemen ülkelerde vatandaşlar hayatlarını etkileyen her karara katılmaya elverişli bir durumda değildir. Bunun yerine, çıkarlarını göz önünde bulundurarak politika karar vericisi temsilcilerini seçerler (Dahl, 1991; Pitkin, 1967; Manin vd., 1999). Başka bir deyişle eleştiriler, demokratik yönetim ilkelerine karşıt olarak, demokrasinin pratik ve kurumsal yönlerini ve işleyişlerini (yeniden) vurgulayarak egemenlikçi argümanlara karşı çıkmaktadır.

Bu ikinci akım, uluslararası örgütlerin demokratik kurumların daha iyi işleyişine katkıda bulunduğunu iddia etmektedir. Keohane vd. (2009), uluslararası örgütlerin, demokratik müzakereye ülke içinde özel bir uzmanlık getirerek, bireysel hakları korumak ve idareyi ele geçirebilecek belli fraksiyonları dengelemek suretiyle 'demokrasinin kalitesini artırdığını' savunmaktadır. Bu fraksiyonlar, halkın pahasına kendi dar kişisel çıkarlarının peşinden koşan alt gruplardır. Ancak bu da -IMF programları kapsamındaki iş gücünün haklarını savunmak istemesi gibi- kaynakların yeniden dağıtımını önlemeye çalışan grupların belli bir fraksiyon olarak sayılıp sayılamayacağı sorusunu gündeme getirmektedir. Aslında, çoğulcu bir toplumda, herhangi bir grubun kendi çıkarları için rekabet etmesi meşru sayılabilir. Peki bu örnek belli bir fraksiyon sayılabilir mi? Ayrıca, karar vericiler üzerinde popüler bir kontrol biçimi olarak, çıkarlar arasındaki bu rekabetin de demokrasiyi pekiştirdiği sıklıkla ileri sürülmektedir (Dahl, 1991). Keohane vd. göre hangi grupların ne zaman meşru demokratik rekabetin dışına çıktığı veya çıkacağı belirsizdir (2009). Bu bağlamda, bir sonraki adım demokratik kurumların uluslararası örgütlerden nasıl etkilendiğine bakmak olabilir. Demokrasilerde temsilcilerin seçmen istek ve taleplerine karşı duyarlı oldukları varsayıldığından (Dahl, 1991; Henderson, 1991; Hegre vd., 2001; Manin vd., 1999), demokratik kurumlar üzerindeki somut etki, belki de en iyi uluslararası örgütlerin bu temsili kanallar üzerindeki etkisine odaklanarak analiz edilebilir. Teorik olarak kanıtlanması zor olan belli fraksiyonlara bakmak yerine, temsili kanallara odaklanmak uluslararası örgütlerin demokrasiye etkisini anlamak için daha faydalı çıkarımlar sağlayabilir. Bu makalede, demokrasinin halk iradesinin somut politikalara dönüştürülmesine dayandığı yönündeki egemenlikçi iddia, demokratik kurumların bunun için birincil araçlar olduğu şeklindeki kurumsalcı iddia ile birleştirilerek sunulmakta ve hükümetlerin çıkarları dış etki altında ne zaman ve niçin temsil edemeyeceğine ve bunun demokratik kurumlara duyulan güven ve memnuniyet açısından yaratacağı sonuçlara IMF örneğin ile odaklanılmaktadır.

IMF üzerine yapılan araştırmalarda, IMF programlarının jeopolitik güce sahip ülkeler için daha yumuşak uygulandığını gösteren zengin bir yazın vardır (Dreher vd., 2015; Copelovitch, 2010; Gould, 2006). Broome, IMF'nin geçmiş hatalarından aldığı derslerin bir sonucu olarak İzlanda, Beyaz Rusya ve Meksika'ya verilen kredilere eklenen koşulluluk farklılıklarını koşulluluğun kullanımında bir esneklik olarak yorumlarken (2010), diğer IMF üzerine çalışan araştırmacılar olarak ABD ve diğer G5 ülkelerinin stratejik olarak öneme sahip müttefiklerinin IMF ile daha iyi anlaşmalar yapabileceğini iddia ederek, koşulluluk sayı ve kapsamındaki değişkenliği güçlü devletlerin çıkarlarının bir yansıması olarak algılamaktadır (Dreher, vd. 2015; Stone 2008). Herhangi bir ülke

grubuna katılmak zorunda olmadan, IMF'den borç alma koşullarına karar veren IMF İcra Kurulu'nda kendi icra direktörlerini sahip olan G5 ülkeleri IMF üzerinde orantısız bir güce sahiptir. Stone'a (2008) göre, ABD kendisine gösterecekleri sadakat karşılığında müttefiklerinin yararına daha iyi anlaşmalar sağlamak için IMF'de gayri resmi yönetim (*informal governance*) kanallarını da kullanmaktadır (Stone, 2008). Stone'un (2008) iddiasına göre bir IMF niyet mektubu İcra Kurulu'na ulaşmadan önce ABD'nin İcra Direktörü tarafından resmi olmayan toplantılarda diğer İcra Kurulu üyeleriyle görüşülmekte ve bu sebeple İcra Kurulu toplantısına ulaşan hiçbir teklif sonuçta geri çevrilmemektedir. Copelovitch (2010) ise, İcra Kurulu üzerinde fiili kontrol uygulayan G5 ülkelerinin, bir asil-vekil modelindeki olduğu gibi, IMF'nin siyasi patronu gibi hareket ettiği mevcut durumda, IMF kredi hacmindeki ve koşullulukdaki değişkenliği açıklamak için bir ortak faillik (*common agency*) çerçevesi önermektedir. Benzer bir şekilde, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) üyeleri de Konsey'de var olan oylarını IMF ile varılacak daha iyi anlaşmalar karşılığında takas edebilmektedir (Dreher vd., 2015). Ayrıca, IMF ile hükümet arasında ideolojik bir anlaşma olması durumunda da IMF'nin daha az koşul dayatması ve hükümetlerden gelen talepleri kabul etmesi daha olasıdır (Pop-Eleches, 2009). Son olarak, işçi grupları gibi nispeten daha örgütlü yerel gruplar, çıkarlarının müzakere masasında hükümetler tarafından temsil edilme olasılığı daha yüksek olacağından, hükümeti koşullara direnç göstermeye zorlayabilirler (Caraway vd., 2012). Bu makalede söz konusu durum hükümetin müzakere gücü olarak kavramsallaştırılmıştır. Daha yakın tarihli bir çalışmada, Nelson ve Wallace (2016), IMF programlarının demokratikleşme üzerinde küçük ama istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olduğunu savunmaktadır. Bu makale ise demokrasiye, yani demokratikleşmeye giden yol yerine, demokratik temsili kurumların işleyişine bakmak suretiyle geçmişteki çalışmaları tamamlamaktadır. Sonraki bölüm, uluslararası örgütlerin demokrasiyi ne zaman ve nasıl geliştirebileceği veya engel olacağı üzerine bir hipotez önermektedir ve özellikle hükümetlerin pazarlık gücüne ve demokrasi açığına odaklanmaktadır.

2. ULUSLARARASI ÖRGÜTLER, TEMSİLİ KURUMLAR VE DEMOKRASİ AÇIĞI

Hükümetler genellikle gönüllü bir şekilde uluslararası örgütlere üye olurlar veya başvurup bu kurumlarla işbirliği yaparlar. Bu özellikle IMF üyeliği ve borçlanması için geçerlidir: üye ülkeler ciddi ödemeler dengesi krizi geçirdikleri zaman IMF'den mali yardımı kendi istek ve iradeleriyle talep ederler. Ardından IMF mali yardım sunar ve yardımını belirli koşulların yerine getirilmesine, yani koşulluluğa bağlar. Koşullar, çekirdek bir hükümet yetkilileri grubu ile IMF teknik kadrosu arasındaki müzakerelerde belirlenir. Hükümetin bu koşullardan

bazılarına başarılı bir şekilde direnebileceği durumlar olabileceği gibi bunu başaramadığı durumlar da olabilir. Başka bir deyişle, IMF zaman zaman borç alan hükümete koşulların belirlenmesinde bir miktar esneklik bırakabilir; diğer durumda hükümetin direnişine rağmen belirli politika reformlarının dâhil edilmesinde zorlayıcı davranır. Bu, iki taraf arasında belirli tedbirler alınması konusunda karşılıklı bir anlaşma da olabilir (Caraway vd., 2012).

Hükümet ve IMF arasındaki müzakerelere ek olarak, yerel gruplar ve hükümet arasında eş zamanlı bilgi alışverişi ve etkileşimi de vardır. Sosyoekonomik gruplar da talep ve tercihlerini temsili kurumlara iletebilir. Parti kanalları, toplumsal paydaşlarla toplantılar, meclis üyeleriyle (milletvekilleriyle) temasa geçme ve dilekçe yazma, protesto ve gösteriler yoluyla bu gerçekleşebilir. Ayrıca, hükümetlerin özellikle yerel grupların bu tercihlerine açık olmaları ve yeniden seçilmeye çalışmaları dolayısıyla çoğunluk tercihlerini aktif olarak aramaları da beklenebilir (Downs, 1957). Bu alandaki araştırmalar, hükümetlerin özellikle yüksek örgütsel kapasiteye sahip grupların çıkarlarını temsil etmeye daha meyilli olacağını göstermektedir (Caraway vd., 2012; Nooruddin ve Simmons, 2006). Söz konusu durum ise bu grupları etkileyebilecek koşulluluğun katılığını azaltacaktır. Böylece, hükümetin bu koşullara karşı katı bir tercihi varsa, bu durum koşullardan gerçekten kaçınılabileceğini işaret etmektedir. Spanou'nun (2020: 145) altını çizdiği üzere, demokrasilerde, toplumla etkileşim ve toplumsal çıkarlar, hükümetin meşruiyetini ve reformun sürdürülebilirliğini tanımlar.

Alternatif bir senaryoda, belirli bir önlem almanın gerekliliği konusunda hükümet ile IMF arasında bir anlaşma yapılabilir. Bu gibi durumlarda, IMF teknik bir yardım gösterebilir, demokrasiyi güçlendirebilecek tarzda ekonomik krizlerin üstesinden gelme konusundaki uzmanlığını sunabilir ve hükümete belirli politika önlemlerinin uygulanmasında yardımcı olabilir (Keohane vd., 2009). Son olarak, hükümetin güçlü direnişine ve farklı seçmen tercihlerine rağmen IMF'in belirli politika reformları konusunda ısrar ettiği ve uyguladığı durumlarda müzakere sonucu hükümetin tercihleri aksine sonuçlanabilir. Bu durumda karşılaşılabilecek sonuç, demokrasiyi kısıtlayıcı türden olacaktır. Müzakere sonuçları ve demokratik kurumlar üzerindeki etkisi 2x2 bir matriste aşağıdaki gibi gösterilebilir:

Tablo.1: Hükümet ile IMF Arasındaki Müzakereler ve Demokrasi Açısından Çıktılar

		Hükümet	
		<i>Uyuşmak</i>	<i>Uyuşmamak</i>
IMF	<i>Uyuşmak</i>	Demokrasinin gelişmesi	Demokrasi açığı
	<i>Uyuşmamak</i>	Demokrasinin kısıtlanması	Demokrasiye etki yok

Kuşkusuz ki seçmen tercihleri asla yekpare değildir. Her politika/düzenleme değişikliğinin “kazananları” olduğu kadar “kaybedenleri” de vardır. Kazananlar belirli önlemleri desteklerken, kaybedenler bunlara şiddetle karşı koyabilir. Bu çalışmada bahsedilen etkiyi ölçmek için, IMF'nin belirlediği ve uyguladığı toplam koşul sayısına ve seçmen tercihleri ile arasındaki uyumsuzluk vakalarının toplamına bakılmıştır. Sadece bir koşulluluk demokratik kurumların tepki verebilirliği ve temsil işlevleri üzerinde güçlü bir zayıflatıcı etkiye belki doğrudan sahip olmayabilir; ancak tüm koşullulukların birikimi toplumdaki daha büyük grupların yabancılaşmasına yol açacak ve demokratik kurumları zayıflatacaktır. Bu çalışmada bu durum, seçmen tercihleri ile uluslararası örgütlerin koşulluluğu arasındaki ayrışma anlamında 'demokrasi açığı' olarak adlandırılmıştır. Bu açık, demokratik kurumlar üzerindeki orantılı etkiye karşılık gelen daha büyük veya daha küçük boyutta olabilir. Bu açık niceliksel olarak artarken, kurumlar üzerindeki buna karşılık gelen niteliksel etki de katlanarak büyüyecektir ve aynı zamanda seçmenlerin daha büyük bir bölümünü de yabancılaştıracaktır. Bu durum ise demokratik kurumlara duyulan desteğin ve güvenin geri çekilmesine yol açacaktır.

Hükümetlerin, bir sonraki seçimleri kaybetme riskini taşıyabilecek böyle bir koşulluluğu neden kabul ettikleri de makul bir sorudur. Esasında, hükümetler uluslararası örgütlerin mali desteğine bağlı olmayacaklarsa, politika önerisini veya koşulluluğu görmezden gelebilirler. Ancak, bir ülke derin bir ekonomik kriz geçiriyorsa ağır koşulluluklarla dolu bir IMF programını uygulamayı kabul eder.³ Seçmenlerin tepki göstereceği kemer sıkma politikaları IMF programını uygulayan hükümetlere seçim kaybettirebilir. Dolayısıyla, müzakere masasında programın siyasi sonuçlarını hesap etmesi gereken taraf borçlanan ülke olacaktır.

Bazı diğer faktörler, bir hükümetin tepkisini ve kredi ihtiyacına ek olarak bazı koşullara direnme kabiliyetini koşullandırabilir. Bu çalışmada söz konusu durum hükümetin 'pazarlık gücü' olarak adlandırılmıştır. Ekonomik, jeostratejik ve yerel faktörler, bir hükümetin pazarlık gücünü ve koşulluluğa direnme yeteneğini belirlemektedir. Birincisi, krizin ciddiyeti ve derinliği anlaşılır bir şekilde kredi ihtiyacını koşullandırmakta ve artırabilmektedir. Şiddetli ekonomik krizler yaşayan ülkeler müdahaleci koşulları kabul etmeye daha istekli olabilir (Caraway vd., 2012). Kredinin aciliyeti ise bir başka faktördür: hükümetler, borçlarının vadesinin dolmasına kısa bir süre kaldıysa çok daha az müzakere gücüne sahiptirler. Borç alan ülkenin ekonomik büyüklüğü ve önemi de başka bir faktör

³ Üye ülkeler IMF'nin kapısını yalnızca ödemeler dengesi krizi yaşarken ihtiyaçları olan mali desteği almak için çalmazlar; IMF programı uyguluyor olmak ekonomi politikasının piyasadaki inandırıcılığını da artırır ve bu da başka kredi sağlayabilecek kaynaklar yerine IMF'den borçlanmayı daha cazip kılabilir.

olabilir. Daha büyük ekonomiler, büyük pazarlarından yararlanarak daha iyi anlaşmalar yapabilirler (Caraway vd., 2012; Stone, 2002; 2008). Eğer bir ekonomik kriz uluslararası düzeyde kritikse ve diğer ülkelere yayılma potansiyeline sahipse, IMF'nin müzakere sürecinde katı olması ve borçlanacak hükümete daha az hareket alanı sunması beklenebilir.

Son olarak, hükümetler belirli koşulluluktan kaçınmak için alınan önlemlerin ortaya çıkardığı siyasi tartışmaları, kayda değer düzeyde ortaya çıkan huzursuzlukları ve siyasi istikrarsızlık tehditlerini bir kaldıraç olarak kullanabilirler. Bu, IMF koşulluluğuna karşı harekete geçen grupların varlığına dayanmaktadır (Caraway vd., 2012; Nooruddin ve Simmons, 2006). Bunun alternatif durumunda, IMF daha hoşgörülü davranabilir ve geniş bir fikrîsel ve ideolojik anlaşma olduğu takdirde hükümetlere daha fazla hareket alanı verebilir. Örneğin bir anlaşmazlık durumunda sağcı hükümetler daha az koşul yüklenebilirler (Pop-Eleches, 2009). IMF'nin, bu tür hükümetlere 'doğru olanı' yapacağı konusunda güvenme olasılığı daha yüksek olabilir (Nelson, 2017). Ayrıca, hükümet ve yerel politika yapıcılar arasında ortak inançlar ve anlayış varsa, IMF bu politika yapıcılara tekrar güvenebilir ve bir anlaşmazlık durumunda taviz verme ve koşulluluğunu geri çekme olasılığı da daha yüksek olabilir (Chwieroth, 2015).

Hükümetin pazarlık gücü, hükümetin üstün geleceği veya karşılıklı bir anlaşmanın olacağı senaryolara ek olarak, IMF'nin demokratik kurumlar üzerindeki etkisinin incelenmesinde ek bazı nüansları da getirmektedir. Bununla birlikte, bir anlaşmazlık yaşanması durumunda sonuç hükümetin pazarlık gücüne bağlı olacaktır. Dolayısıyla, uluslararası örgütlerin demokrasiyi engelleyici etkisi genelleştirilebilecek bir sonuç olamaz. Bazı durumlarda hükümetler, çelişen bir uluslararası etki de olsa seçmenlerini başarıyla temsil edebilirler. Ancak bunu yapamadıkları zaman, demokratik kurumlar üzerindeki olumsuz etki de birikir. Toplumun geniş kesimlerinde demokratik kurumlara olan güven azalır. Güven azaldıkça da bu kurumlar daha savunmasız hale gelir. Bazı koşullarda ise popülist siyasi partiler ortaya çıkabilir (Doyle, 2011). Yunanistan örneğinde gözlemlediğimiz üzere, derin bir ideolojik ve meşruiyet krizi de ortaya çıkabilir (Featherstone, 2016; Vasilopoulou ve Halikiopoulou, 2015; Pappas, 2014). Bir sonraki bölümde Yunanistan örneği detaylandırılmaktadır.

3. ULUSLARARASI ETKİ ALTINDAKİ YUNANİSTAN: UÇ DEMOKRASİ AÇIĞI ÖRNEĞİ

Yunanistan, 2010 yılında yakın tarihinin en derin ve en acılı ekonomik krizlerinden birini yaşamıştır. 2007 yılında ABD'de başlayan mortgage krizinin kısa sürede küresel bir finansal krize dönüşmesinin ardından uluslararası

piyasalarda likidite krizi baş göstermiştir. Dış krediye ve tüketime büyük ölçüde bağımlı olan Yunan ekonomisi, uluslararası sermaye çıkışından orantısız bir şekilde etkilenmiştir: Ekim 2009'da yapılan seçimlerde Başbakan seçilen George Papandreou'nun, önceki hükümetin ulusal hesapları tahrif ettiğini ve ülkenin gerçek borcunun daha önce bildirilenden daha yüksek olduğunu açıklaması da piyasalarda paniğe yol açmıştır (The Economist, 2010). Nisan 2010'da, 2007'de başlayan durgunluk dönemini gösteren GSYİH verilerinin yayınlanmasının ardından (Hellenic Statistical Authority, 2014), kredi derecelendirme kuruluşları kısa süre içinde Yunan tahvillerinin notunu çöp (*junk*) seviyesine indirmiştir (Wachman, 2010). Bu durum, sermaye piyasalarını dondurmuş ve Yunanistan'ı borç yükümlülüğünü karşılamada temerrüde düşme tehlikesine sokmuştur. Hükümetin piyasalardan borçlanmaya devam edemeyeceği ve yakında vadesi gelen borcunu ödeyemeyeceği ortaya çıkınca, Mayıs 2010'da Avrupa Merkez Bankası ve Avrupa Komisyonu ile iş birliği içinde IMF'den mali yardım istemiş ve sonunda IMF 9 Mayıs'ta diğer iki Troyka ortağıyla Yunanistan'a 110 milyar Avro'luk ilk kurtarma kredisini verecek stand-by anlaşmasına imzalamıştır (IMF, 2022). Bunun karşılığında Yunanistan'ın uygulaması beklenen kemer sıkma politikaları, devlet varlıklarının özelleştirilmesi ve diğer yapısal reformlarla birlikte Yunanistan'ı hem ekonomik hem de siyasi açıdan zor bir on yıl yaşamıştır.

Mülakat yapılan dönemin Ekonomi Bakanı'na göre, borç aldığı dönemde Yunanistan son derece düşük pazarlık gücüne sahipti; borçları yakın vadede dolacak ve dış kredi bulamazsa ülke iflas ilan etmek zorunda kalacaktı (Mülakat No.1). Hükümet yetkilileri, IMF'nin politika koşulluluğu olmaksızın Avrupalı ortaklardan uygun koşullarda kredi bulmaya çalışmış; buna rağmen Troykanın Avrupalı ortakları, kredi düzenlemesine IMF'nin de dâhil edilmesinde ısrar etmiştir (Mülakat No.1; IMF IEO 2016). IMF, 2010'da Yunanistan'ın borcunun yeniden yapılandırılmasının gerekebileceği konusunda ısrar ederken, Avrupalı ortaklar öneriye sıcak bakmamıştır (IMF IEO 2016; Mülakat No.2). Borç indiriminin yapılmadığı Yunanistan, demokrasi açığını artıran daha katı bir koşulluluğu uygulamak zorunda kalmıştır (IMF IEO, 2016).

Kuşkusuz ki Yunanistan, istisnai olarak düşük pazarlık gücü ve yüksek demokrasi açığı açısından uç bir örnektir. Bu uç örneğin analizi, demokratik kurumlar üzerindeki dış etkiyi daha net bir şekilde açıklayabilmemizi sağlama avantajına sahiptir. Hükümet ile uluslararası örgütler arasındaki karşılıklı anlaşma veya bir anlaşmazlık olması durumunda koşulluluğun başarılı bir şekilde değiştirilmesine ilişkin alternatif senaryolarda, uluslararası örgütlerin demokratik kurumlar üzerindeki etkisi çok net olmayacak ve bunun takip edilmesi de daha zor

olacaktır. Bu yolla, dış aktörler ile Yunan hükümeti arasındaki anlaşma durumlarını da bu çalışmada göstermekteyiz.

Daha önce bahsedildiği üzere, hükümet ve uluslararası paydaşlar arasındaki müzakerelerin ana hatlarıyla sunulmasında, eski Maliye Bakanı, Çalışma ve Sosyal Koruma Bakanı, işçi sendikası temsilcileri ve anlaşmayı müzakere eden IMF ve Avrupa Komisyonu yetkilileri ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerden yararlanılmıştır. Bu örneğin analizi iki açıdan yazına önemli bir katkı sunmaktadır: İlk olarak, düşük pazarlık gücünün, demokrasi açığının kapatılması açısından sonuçlarını göstermektedir. İkinci olarak, demokrasi açığının siyasi partiler, meclis ve hükümet gibi demokratik kurumlar üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Yunanistan örneği ayrıca, seçmenlerin tercihleri ile dışsal koşulluluk arasında önemli farklılıklar olduğunda, müdahaleci koşulluluğun temsilin kısıtlanmasına nasıl dönüşebileceğini de göstermektedir.

Bu makale, seçmen tercihleri ile dış koşulluluk arasındaki farklılığı incelemek için 2010 anlaşmasının en tartışmalı yönlerinden biri olan işgücü piyasası reformunu incelemektedir. 2010'daki mutabakat zaptı, Yunanistan'ın rekabet edebilirlik açığını ve işgücü piyasalarının esnek olmamasını ülkedeki sürdürülebilir büyümenin önündeki en önemli engeller olarak ortaya koymuştur (IMF, 2010). Bu nedenle bu programdaki koşulluluk, esas olarak işgücü piyasasının yerelleştirilmesine, asgari ücretin düşürülmesine, işe alma ve işten çıkarma üzerindeki kısıtlamaların hafifletilmesine ve diğer esneklik önlemlerine odaklanmaktadır (IMF, 2010). Bu önlemler ülkedeki iş güvenliğini önemli ölçüde azaltmıştır. Bu çalışmada, ESS verileri aracılığıyla, özellikle işgücünün korunması ve iş güvenliği talebi başta olmak üzere işgücü piyasası politikalarına ilişkin seçmen tercihleri incelenmiş ve bu durum Yunanistan'daki demokratik kurumlara duyulan güven ve memnuniyetin azalmasıyla ilişkilendirilmiştir. Çalışmamızı tek bir politika alanına sabitlemek, yerel ve uluslararası aktörler arasındaki müzakereleri ve demokratik kurumlar üzerindeki etkilerini daha derinlemesine incelememize olanak tanımaktadır.

Yunanistan'ın hükümet yetkilileri, uluslararası ortaklar tarafından önerilen tüm işgücü piyasası reformlarına karşı olmadıklarını vurgulamaktadır. Örneğin, eski Maliye Bakanı George Papaconstantinou, kesintilerin boyutu konusunda hemfikir olmasalar bile, sistemin başka bir ihtiyaç gerektirdiğine şüphe olmadığını dile getirmiş; ancak bu değişiklikleri daha kademeli bir şekilde yapacaklarını da eklemiştir (Mülakat No.4). Benzer bir şekilde, hukuk gibi girişin son derece zor olduğu ve üyelerin tekel rantları elde edebilecekleri 'kapalı meslekleri' açmak için de reform yapma ihtiyacından bahsetmiştir (Mülakat No.4). Kennedy'e (2006) göre, Avro Bölgesi elitleri 1990'lardan beri işgücü piyasası esnekliğini gündeme

getirmişlerdir; IMF'nin de bu mevzuyu gündeme alması 2010 programı ile başlamamış, 2000'deki dördüncü madde görüşmeleri (*Article IV consultation*) raporunda Yunanistan'daki işgücü piyasasının kötü performansından bahsedilmiştir (259).

Yapılan tüm mülakatlarda müzakerelerde bir miktar esneklik olduğu da belirtilmiştir. Örneğin 2012'deki Başbakanlık Ofisi'nin eski kıdemli danışmanı, müzakerelerin “ tarafların konumunu değiştirdiği haftalar ve aylarca süren dinamik bir süreç” olduğundan bahsetmektedir: “ Bazı alanlarda biz [hükümet] Troyka'yı taleplerini geri çekmeye ve diğerlerini yumuşatmaya ikna etmeyi başardık. Bazılarında ise bunu yapamadık” (Mülakat No. 5). Eski Çalışma Bakanı da ayrıca, pazarlık sisteminin tamamıyla adem-i merkezîyetçiliğin yerine firma-düzeyinde anlaşmalar yapılması konusunda uluslararası kurumları başlangıçta ikna edebildiğini belirtmekte ve “ yüzde yüz beğenmediler ama anlaştılar” demektedir (Mülakat No.1). Her ne kadar birkaç mülakattan alıntıyla bu konuda kesin bir sonuca varmak mümkün olmasa da, yakın zamanda yapılan ampirik bir çalışmanın da 2010 sonrası Avrupa borç krizinde uluslararası finansal kuruluşların sağ ve sol hükümetler için uygulaması siyasi açıdan zor olan koşulluluklara daha az vurgu yapmayı kabul ettiğini iddia ederek, müzakerelerde Troyka'nın önceki yazında öne sürülenden daha esnek olduğunu göstermesi (Genovese ve Hermida-Rivera, 2022) bu savı destekleyici niteliktedir.

Ancak tüm yetkililer, kredinin aciliyeti nedeniyle pazarlık için çok az imkânlarının olduğunu da vurgulamıştır. Başbakanın kıdemli danışmanı bunu şöyle ifade etmektedir: “ Hükümetin bir sonraki ödemeye bağlı olduğu ve bu gerçekleşmezse borcunu ödeyemediği bir süreçte, kredi verenler ve borç alanlar arasında belirli bir asimetri vardır” (Mülakat No. 5). Benzer bir şekilde, müzakere ekibine liderlik eden eski Maliye Bakanı, “...müzakere için biraz hareket alanı vardı. Gerçek şu ki, bu çok da fazla değildi. Sırtınızı duvara dayadığınızda ve saat de işliyorsa... aslında pek müzakere edebileceğiniz bir şey de değil” (Mülakat No. 4).

Yunanistan hükümet yetkilileri, IMF ve Avrupa kurumları tarafından önerilen işgücü piyasası reformlarını “maksimalist” olarak nitelendirmiş ve derin kesinti ve değişikliklere direnmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir (Mülakatlar No. 4, 2 ve 3). Ayrıca, reformların durgunluk yaratan sonuçlarına karşı temkinli olduklarını ve toplumsal paydaşlarla birkaç kez görüştüklerinden de bahsetmişlerdir (Mülakat No. 4 ve 2). Özel sektör çatı sendikası GSEE'nin (*General Confederation of Greek Workers*) Bilim Direktörü George Argeitis, GSEE temsilcilerinin uluslararası kurumların temsilcilerinin yanı sıra hükümet yetkilileriyle de görüştüklerine değinmiştir. “[Hükümet yetkilileri], Euro'da

kalmak istiyorsanız bu politikayı uygulamamız gerekiyor diyorlar. Ortakların, Troyka'nın, talep ettiği politika budur" ifadelerini kullanmaktadır (Mülakat No. 3). "Yunan hükümeti uygun bir şekilde müzakere etmedi" yorumunun ardından "Belki her hükümet, sol, sağ veya merkez [müzakerelerde] çok düşük serbestlik derecesine sahiptir." diye de eklemektedir (Mülakat No. 3). Hükümet yetkilileri, aslında toplumsal paydaşların taleplerinin çok iyi farkında olduklarını, ancak bunları yürürlüğe koyacak politika alanına sahip olmadıklarını da belirtmektedir (Mülakat No. 4 ve 2).

Aslında eski bakanlar, kendi seçmenlerine ve yönetim rollerine karşı cevap verebilirliklerinde bir bölünme ayrışma olduğunu da belirtmektedir. Eski Maliye Bakanı'na göre: "PASOK'un büyük bir kısmı buna [ücret kesintilerine] karşı çıktı. PASOK'un güç merkezi kamu sendikalarıydı. Yani, bu bir şey, bu tür ücret kesintileri hiç denenmedi.... Ve tabii ki tüm kamu sektörü sendikaları buna karşı muhalifti" (Mülakat No. 4). "... uyguladığımız programın hükümet için korkunç bir yansıma yol açacağını hepimiz anladık... Parti için neyin iyi, ülke için neyin iyi olduğuna karar vermeniz gerektiğinde, her nasıl görüyorsanız, ülke için neyin iyi olduğu olaylara bakışınızda hâkim olmalıdır" (Mülakat No. 4). Hükümet yetkilileri, krediyi ortaklardan temin edemedikleri takdirde olası bir iflasın ve daha derin bir resesyonun ülke için daha kötü olacağına inandılar (Mülakat No. 4).

Öte yandan, Yunanistan bağlamında işgücü piyasası reformunun gerekliliğini vurgulayan IMF'nin Avrupa Ofisi'ndeki IMF yetkililerine göre, aslında borç alan hükümetler ve borç alan ülkelerdeki toplumsal aktörlerin bir dereceye kadar günah keçisi olmaları da beklenmektedir (Mülakat No. 6). Benzer bir şekilde, bu çalışma için görüşülen Avrupa Komisyonu yetkilileri de Yunanistan ekonomisinin işgücü piyasası da dâhil olmak üzere çeşitli yapısal zayıflıklara sahip olduğunu ve programın tasarlanmasında ekonominin uzun vadeli rekabet gücünü artırmaya yönelik bir görüşe de sahip olduklarını belirtmişlerdir (Mülakatlar No. 7 ve 8). Her ne kadar IMF ve diğer Troyka paydaşlarının arasındaki uyum konusu bu makalenin odağı olmasa da, Avrupalı ortakların Yunanistan'a karşı IMF'den daha katı bir tutum sergilediği savına değinmek de bu noktada önemlidir. Yunanistan Merkez Bankası Eski Danışmanı ve 2012-2015 arası IMF İcra Kurulu Yardımcı Direktörü Thanos Catsambas (2016: 68), yaygın görüşün aksine IMF'nin 2015 sonrası, Avrupa'nın Yunanistan'ın borçlarını hafifletme konusunda ısrar ettiği için Avro Bölgesi ile anlaşmazlığa düştüğünü reddetmektedir. Catsambas'a (2016: 69) göre her iki ortağın da ortak bir hedefi vardır: Yunanistan'ın, başta emekli maaşları, özelleştirmeler, işgücü piyasası reformları olmak üzere, yapısal reformları benimsenmesi ve uygulanmasını hızlandırması.

Yukarıdaki bölümde sunulan birincil veriler, reformun sonuçları veya başarısızlığı ile ilgili normatif herhangi bir argümana karşılık gelmemektedir. Bu çalışmanın amacı, Yunanistan'ın Euro Bölgesi'nden çıkması veya IMF'den ve Avrupa kurumlarından hiç borç almaması durumunda neler olacağına dair olası senaryolar üretmek de değildir. Çalışmanın ana odak noktası, IMF'nin müdahil olmasının sonuçlarını ve yerel kurumlar üzerindeki etkisini tartışmaktır. Bu etkiyi ölçmek için, ESS 5. Tur anket verileri kullanılmıştır. Bu anket, Yunanistan'da, programdan bir yıl sonra ve ülkedeki işgücü piyasası reformunun zirve noktasında uygulanmıştır. Anket aynı zamanda işgücü piyasası reformuna dair birkaç soru da sormaktadır (ESS 2010). Anketin yapıldığı dönemde, seçmenlerin Yunanistan hükümetine karşı artan hoşnutsuzluğu Atina'nın merkezinde aylarca süren protestoları tetiklemiştir. Her ne kadar ESS anketi işgücü piyasasıyla ilgili sorunlardan kimin sorumlu olduğunu sormasa da, koşullulukları dayattığı algılanan uluslararası örgütlerden öncelikle IMF ve diğer Troyka üyelerinin sorumlu tutulduğu düşünülebilir; zira protestolarda öne çıkan sorunlar kemer sıkma politikalarının ağır sonuçları ve iki “kurtarma” paketi ile IMF dayatmaları nedeniyle ulusal egemenliğin askıya alındığına dair yaygın inanç olmuştur (Kosmidis, 2014: 1153). Spesifik olarak IMF'nin Yunanistan krizindeki rolü üzerine anket yapılmadığından seçmenin IMF ile ilgili görüşünü ayırt etmek güçtür. Ekonomik kriz yönetiminde AB kurumlarından çok daha deneyimli ve 'piyasalara yakınlığı' olan IMF'nin Avrupalı yetkililer ve politika yapımcılar tarafından bir bilgi kaynağı olarak kabul gördüğü (Schwarzer, 2015: 614) ve Avrupa borç krizinin yönetiminde IMF'yi AB'nin fiili bir kurumu olarak gören bir çalışmalar da yazında mevcuttur (Hodson, 2015: 571). Yunanistan krizinde parasal birlik sisteminin çalışmamasından ziyade, Avrupa Birliği Ekonomik ve Parasal Birliği kurumlarını yöneten kuralların istenmeyen ağırlaştırıcı sonuçlara yol açtığı da iddia edilmiştir (Mabbett ve Schelke, 2015: 529). Bu çalışmanın amacı halkın krizle ilgili hangi uluslararası örgütü suçladığını ölçmek olmadığından odak noktası ülkedeki kurumlara olan güven olarak belirlenmiştir.

İşgücü piyasası reformuna ilişkin seçmen tercihlerini incelemek ve bunu demokratik kurumların desteklenmesi ve meşruiyeti ile ilişkilendirmek için bir vekil ölçü kullanılmıştır. ESS'de, “Mevcut işinizden ayrılmak zorunda kalsaydınız, başka bir işveren ile benzer veya daha iyi bir iş bulmanız ne kadar zor veya kolay olurdu?” sorusuna bakılmıştır. Katılımcılardan zorluğu/kolaylığı '0' (son derece zor) ve 10 (son derece kolay) arasında derecelendirmeleri istenmiştir. Bu değişken yeniden kodlanmıştır; buna göre, “10” daha iyi veya benzer yeni bir iş bulmada aşırı zorluk, “0” ise aşırı kolaylık anlamına gelmektedir. Benzer bir işi aynı faydalarla bulmanın çok zor olacağını düşünen bireylerin iş güvencesine değer vereceği ve işgücü piyasası reformlarına karşıt bir tercihte bulunacağı

varsayılmıştır. Benzer bir işi kolayca bulabileceklerinden emin olan bireyler ise reformlara nispeten daha az karşı çıkacaklardır. Katılımcıların iş güvenliğini nasıl değerlendirdiklerine bakmak yerine, özellikle bu değişkende neredeyse hiçbir değişiklik olmaması nedeniyle, bu değişkene bakılmıştır. Ayrıca, işgücü piyasası reformunun bir sonucu olarak işsizlikle karşı karşıya kalınması veya sosyal yardımların kaybı gibi doğrudan yansımaları olan bir soru olması durumunda tercihlerin daha net ve daha doğru bir şekilde raporlanacağı da aşikârdır.

İşgücü piyasası reformuna karşı tercihlerin demokratik meşruiyet ve demokratik rejimlere destek üzerindeki etkisini incelemek için iki ayrı değişkene bakılmıştır: Demokrasiden ve hükümetten memnuniyet ve meclise, siyasi partilere ve politikacılara duyulan güven. Daha önceki çalışmaları takiben cinsiyet, gelir, ideolojik olarak kendini konumlandırma, yaş, eğitim, hükümete oy verme ve ekonominin durumundan memnuniyet gibi demokrasiye verilen desteği etkileyebilecek sosyoekonomik ve demografik değişkenler kontrol edilmiştir (Pequito Teixeira vd., 2014; Freire vd., 2014). Bağımlı değişkenimiz sıralı bir kategorik değişken olduğundan ve 0 ila 10 arasında bir ölçekte ölçüldüğünden, sıralı bir lojistik regresyon analizi/modeli uygulanmıştır. Tablo 2’de sonuçlar sunulmaktadır.

Sonuçlar, diğer bütün değişkenler eşitken, benzer veya daha iyi olanakları olan bir iş bulmanın oldukça zor olacağını düşünen bireylerin demokrasinin işleyişinden veya hükümetten daha az memnun olduklarını göstermektedir. Etki, istatistiksel olarak önemli düzeydedir. Daha önceki araştırma sonuçlarına benzer şekilde, yaşlıların, önceki seçimlerde PASOK'a oy verdiğini söyleyen katılımcıların ve ekonominin durumundan memnun olanların, demokrasinin işleyişinden memnun olma ihtimalinin daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir (Örnekler için bakınız: Pequito Teixeira vd., 2014; Freire vd., 2014).

Tablo.2: İş Güvenliği Tercihi ve Demokrasiden ve Devletten Memnuniyet

Değişkenler	(1) Demokrasiden memnuniyet	(2) Hükümetten memnuniyet
İş bulma zorluğu	-0.305*** (0.0895)	-0.235** (0.0932)
Cinsiyet	-0.431 (0.296)	-0.132 (0.308)
Gelir	0.117 (0.0754)	0.000925 (0.0791)
Sağ eğilimli	0.100 (0.0773)	0.0740 (0.0773)
Yaş	0.0462*** (0.0169)	0.00366 (0.0176)

Eğitim	-0.0184 (0.0235)	-0.0161 (0.0252)
PASOK seçmeni	0.549* (0.306)	0.695** (0.330)
Ekonomiden memnuniyet	0.442*** (0.112)	0.856*** (0.130)
Gözlem sayısı	157	157

Sıralı lojistik regresyon; Standart hatalar parantez içindedir; *** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$.

Ayrıca, bireylerin işgücü piyasası tercihlerinin temsili kurumlara olan güvenlerini nasıl etkilediğine ve dış etki altındaki işgücü piyasası reformunun demokratik temsili kurumlara olan güveni azaltıp azaltmadığına da bakılmıştır. Demokrasiden memnuniyet analizine benzer sonuçlar bulunmuştur. Tablo 3 sonuçları göstermektedir.

Tablo.3: İşgücü Piyasası Reformu Tercihleri ve Demokratik Kurumlara Güven

Değişkenler	(3) Parlamentoya Güven	(4) Siyasetçilere Güven	(5) Siyasi Partilere Güven
İş bulma zorluğu	-0.192** (0.0880)	-0.144 (0.0893)	-0.204** (0.0847)
Cinsiyet	0.479 (0.304)	0.298 (0.307)	0.211 (0.300)
Gelir	0.000691 (0.0758)	0.233*** (0.0863)	0.0957 (0.0823)
Sağ-sol pozisyonu	0.0129 (0.0805)	-0.0200 (0.0840)	0.0208 (0.0824)
Yaş	0.0378** (0.0174)	0.0332* (0.0171)	0.0171 (0.0167)
Eğitim	-0.0206 (0.0238)	-0.0349 (0.0254)	-0.0138 (0.0234)
PASOK seçmeni	0.247 (0.322)	0.146 (0.326)	0.346 (0.306)
Ekonomiden memnuniyet	0.566*** (0.112)	0.603*** (0.117)	
Gözlem sayısı	157	157	156

Sıralı lojistik regresyon; Standart hatalar parantez içindedir; *** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$.

2011’de işgücü piyasası reformu zirvedeyken, işgücü piyasası güvenliğine öncelik veren bireylerin meclise, politikacılara ve siyasi partilere güvenme olasılıkları daha düşük kalmıştır. Etki, özellikle meclis ve siyasi partiler söz konusu olduğunda oldukça belirgindir. Yaşlıların ve ekonominin durumundan daha memnun olan kişilerin bu kurumlara güvenme olasılıkları yine daha yüksektir.

Bu etki, dış etki nedeniyle seçmen ve demokratik kurumlar arasındaki önemli politika uyumsuzluğu ile açıklanabilir. IMF ve Avrupa kurumlarının etkisi altındaki işgücü piyasası reformu, Yunanistan'da hem demokrasiden duyulan memnuniyeti hem de demokratik kurumlara olan güveni azaltmıştır. Daha önce de tartışıldığı üzere, yaygın bir karşı kamuoyu sinyaline rağmen reformlar için yapılan baskı, meşruiyetin azalmasına ve demokratik kurumlara verilen desteğin azalmasına neden olabilmektedir. Bu ise Altın Şafak ve Syriza gibi yelpazenin hem sağında hem de solundaki aşırılıkçı ve popülist siyasi partilerin yükselişine yol açabilmektedir.

Tablo.4: ESS Tur 4 ve 5 Karşılaştırması

Değişken	2008 ortalaması	2011 ortalaması
Parlamentoya güven	3.58	2.04
Hükümetten memnuniyet	2.70	1.84
Demokrasiden memnuniyet	4.35	2.98
Siyasi partilere güven	2.53	1.38
Siyasetçilere güven	2.44	1.36

ESS 4. Tur anket verileri Yunanistan'da 15 Temmuz 2009 ve 20 Kasım 2009 tarihleri arasında 2072 kişiyle yüz yüze görüşmeler sonucu toplanmıştır. Tablo 4'teki değişken değerleri tüm katılımcıların cevaplarının ortalaması alınarak hesaplanmıştır. 2011'de 2008'e kıyasla siyaset kurumlarına ve siyasetçilere duyulan güvenle demokrasi ve hükümet politikalarının işleyişine ilişkin olumlu değerlendirme ciddi oranda azalmıştır.

4. SONUÇ

Bu çalışma, uluslararası örgütlerin demokrasiye etkisini genel olarak negatif olarak gören egemenlikçi yaklaşımların aksine, daha incelikli bir yaklaşımın gerekli olduğu savunmaktadır. Bu bağlamda, Yunanistan örneğinde IMF koşulluluğunun etkisine odaklanılmış ve kamunun tercihi ile uluslararası örgütlerin politika koşulluluğu ve önerileri arasında bir örtüşme varsa, demokrasi üzerinde gerçek anlamda olumsuz bir etki olmadığı bu çalışmada iddia edilmiştir. Ayrıca, kamuoyunun görüşü ile IMF'nin koşulluluğu arasında bir farklılık olması durumunda, olumsuz etkinin, borç alan hükümetin ekonomik büyüklüğü, jeopolitik önemi ve yereldeki grupların birleştiriciliği ve örgütsel gücü gibi müzakere gücünü artırıcı faktörlere bağlı olacağı da bu çalışmada gösterilmektedir. Seçmen tercihleri ile IMF'nin koşulluluğu arasındaki ayrışan alanlar arttıkça demokrasi üzerindeki olumsuz etki de artacaktır. Makalede bu durum “demokrasi açığı” olarak adlandırılmış ve Yunanistan'ın 2010'daki mutabakat muhtırasındaki en tartışmalı politika koşulluluklarından biri

olan işgücü piyasası reformu ele alınarak düşük pazarlık gücünün ve kamunun (IMF'nin koşulluluğundan) yüksek düzeydeki farklılaşmasının olumsuz etkisi gösterilmiştir. Keskin bir ayrışma durumunda demokratik kurumlara duyulan memnuniyet ve güvenin azalacağı ortaya konulmuştur. Son olarak, uluslararası örgütlerin demokratik kurumların işleyişi üzerindeki etkisinin demokratikleşmeden niteliksel ve analitik olarak farklı olduğu ve demokrasiyi tesis etme yolundan ve/veya sivil ve siyasi hakların korunmasından ziyade kurumlar üzerindeki etkisi üzerinden incelenmesi gerektiği savunulmaktadır.

Uluslararası örgütlerin, iç siyaseti şekillendiren ve demokratik kurumları güçlü bir şekilde etkileyen kuvvetli aktörlerdir. Normatif değerler ve uygulama açısından bu örgütlerin demokrasi üzerindeki etkilerinin incelenmesi önem arz etmektedir. Özellikle popülist partilerin yükselişi, uluslararası kurumlara yönelik artan şüphecilik ve egemenlik tartışmaları göz önüne alındığında, daha derinlemesine çalışmalar yapmak sadece güncel değil aynı zamanda aciliyet gerektiren de bir durumdur. Gelecekteki çalışmalar, kamunun tercihleri ile uluslararası örgütlerin tavsiyeleri ve koşulları arasındaki örtüşmeleri ve bunların demokrasiyi nasıl geliştirdiğini daha derinlemesine araştırabilir. Ayrıca ileride yapılacak araştırmalar, daha ılımlı düzeydeki ayrımlaşma örneklerine odaklanabilir ve araştırmayı derinleştirebilir. Son olarak, ileride yapılacak analizler, uluslararası örgütlerin çalışanları tarafından demokratik normların ne ölçüde içselleştirildiğine ve demokrasiyi güçlendirme ve/veya engel oluşturma rollerini nasıl gördüklerine de bakabilir.

KAYNAKÇA

Abouharb, M. Rodwan ve David L. Cingranelli (2009), "IMF Programs and Human Rights, 1981–2003", *The Review of International Organizations*, 4 (1): 47-72.

Altvater, Elmar (1999), "World Economy, The Financial Crisis, and Ecological Sustainability – a Trilemma", *Capitalism Nature Socialism*, 10 (4): 37-68.

Broome, Andre (2010), "The International Monetary Fund, Crisis Management and the Credit Crunch", *Australian Journal of International Affairs*, 64 (1): 37-54.

Brown, Chelsea (2009), "Democracy's Friend or Foe? The Effects of Recent IMF Conditional Lending in Latin America", *International Political Science Review*, 30 (4): 431-457.

Caraway, Teri L., Stephanie J. Rickard ve Mark S. Anner (2012), "International Negotiations and Domestic Politics: The Case of IMF Labor Market Conditionality", *International Organization*, 66 (1): 27-61.

Catsambas, Thanos (2016), "The Greek Economic Crisis: Myths, Misperceptions, Truths, and Realities", *Mediterranean Quarterly* 27 (1): 55-70.

Chwieroth, Jeffrey M. (2015), "Professional Ties that Bind: How Normative Orientations Shape IMF Conditionality", *Review of International Political Economy*, 22 (4): 757-787.

Copelovitch, Mark S. (2010), "Master or Servant? Common Agency and the Political Economy of IMF Lending", *International Studies Quarterly*, 54 (1): 49-77.

Dahl, Robert A. (1999), "Can International Organisations Be Democratic? A Skeptic's View", Shapiro, I. ve C. Hacker-Cordon, C. (Der.), *Democracy's Edges* (Cambridge: Cambridge University Press): 19-36.

Dingwerth, Klaus (2014), "Global Democracy and the Democratic Minimum: Why a Procedural Count Alone is Insufficient", *European Journal of International Relations*, 20 (4): 1124-1147.

Doyle, David (2011), "The Legitimacy of Political Institutions: Explaining Contemporary Populism in Latin America", *Comparative Political Studies*, 44 (11): 1447-1473.

Downs, Anthony (1957), "An Economic Theory of Political Action in a Democracy", *The Journal of Political Economy*, 65 (2): 135-150.

Dreher, Axel, Jan-Egbert Sturm ve James R. Vreeland (2015), "Politics and IMF Conditionality", *Journal of Conflict Resolution*, 59 (1): 120-148.

European Social Survey Round 5 Data (2010), Data file edition 3.4. Sikt - Norwegian Agency for Shared Services in Education and Research, Norway – Data Archive and distributor of ESS data for ESS ERIC. Doi: 10.21338/NSD-ESS5-2010 (16.12.2022).

Featherstone, Kevin (2016), "Conditionality, Democracy and Institutional Weakness: the Euro-crisis Trilemma", *Journal of Common Market Studies*, 54 (1): 48-64.

Financial Times (2015), "Alexis Tsipras Wins Vote Backing Greece Bailout", <https://ft.com/content/db4d2f04-2b05-11e5-8613-e7aedbb7bdb7> (29.08.2022).

Franklin, James (1997), "IMF Conditionality, Threat Perception, and Political Repression: A Cross-National Analysis", *Comparative Political Studies*, 30 (5): 576-606.

Freire, Andre, Marco Lisi, Ioannis Andreadis ve Jose Manuel Leite Viegas (2014), "Political Representation in Bailed-out Southern Europe: Greece and Portugal Compared", *South European Society and Politics*, 19 (4): 413-433.

Gartzke, Erik ve Megumi Naoi (2011), "Multilateralism and Democracy: A Dissent Regarding Keohane, Macedo and Moravcsik", *International Organization*, 65 (3): 589-598.

Garuda, Gopal (2000), "The Distributional Effects of IMF Programs: A Cross-Country Analysis", *World Development*, 28 (6): 1031-1051.

Genovese, Federica ve Héctor Hermida-Rivera (2022), "Government Ideology and Bailout Conditionality in the European Financial Crisis", *International Interactions*, 48 (5): 897-935.

Gilmore, Jonathan (2014), "Protecting the Other: Considering The Process and Practice of Cosmopolitanism", *European Journal of International Relations*, 20 (3): 694-719.

Habermas, Jürgen (1996), *Between Facts and Norms: Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy* (Cambridge, MA: MIT Press).

Held, David (1995), "Cosmopolitan Democracy and the Global Order: Reflections on the 200th Anniversary of Kant's 'Perpetual Peace'", *Alternatives: Global, Local, Political*, 20 (4): 415-429.

Hellenic Statistical Authority (2014), "Quarterly National Accounts: 3rd Quarter 2014 (Flash Estimates) and revised data 1995 Q1-2014 Q2", https://web.archive.org/web/20141114111915/http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0704/PressReleases/A0704_SEL84_DT_QQ_03_2014_01_E_EN.pdf (16.12.2022).

Hodson, Dermot (2015), "The IMF as a De Facto Institution of the EU: A Multiple Supervisor Approach", *Review of International Political Economy*, 22 (3): 570-598.

IMF (2000), "Greece—2000 Article IV Consultation", *International Monetary Fund*, <http://www.imf.org/external/np/ms/2000/112000.htm> (16.12.2022).

IMF (2010), "Greece: Letter of Intent, Memorandum of Economic and Financial Policies, and Technical Memorandum of Understanding", *International*

Monetary Fund, <https://www.imf.org/external/np/loi/2010/grc/120810.pdf> (16.12.2022).

IMF (2022), "Greece: History of Lending Commitments as of November 30, 2022", International Monetary Fund, <https://www.imf.org/external/np/fin/tad/extarr2.aspx?memberKey1=360&date1key=2022-11-30> (16.12.2022).

IMF IEO (2016), "The IMF and the Crisis in Greece, Ireland, and Portugal", <http://www.ieu-imf.org/ieu/pages/EvaluationImages267.aspx> (08.08.2018).

Kapur, Devesh ve Moises Naim (2005), "The IMF and Democratic Governance", *Journal of Democracy*, 16 (1): 89-102.

Keohane, Robert O., Stephen Macedo ve Andrew Moravcsik (2009), "Democracy-Enhancing Multilateralism", *International Organization*, 63 (1): 1-31.

Kentikelenis, Alexander E., Thomas H. Stubbs ve Lawrence P. King (2016), "IMF Conditionality and Development Space, 1985-2014", *Review of International Political Economy*, 23 (4): 543-582.

Koenig-Archibugi, Mathias (2010), "Is Global Democracy Possible?", *European Journal of International Relations*, 17 (3): 519-542.

Kreuder-Sonnen, Christian ve Bernhard Zangl (2015), "Which Post-Westphalia? International Organizations between Constitutionalism and Authoritarianism", *European Journal of International Relations*, 21 (3): 568-594.

Kennedy, Geoff (2016), "Embedding Neoliberalism in Greece: The Transformation of Collective Bargaining and Labour Market Policy in Greece During the Eurozone Crisis", *Studies in Political Economy*, 97 (3): 253-269.

Kosmidis, Spyros (2014), "Government Constraints and Accountability: Economic Voting in Greece Before and During the IMF Intervention", *West European Politics*, 37 (5): 1136-1155.

Kuyper, Jonathan W (2014), "Global Democratization and International Regime Complexity", *European Journal of International Relations*, 20 (3): 620-646.

Lang, Valentin (2021), "The Economics of the Democratic Deficit: The Effect of IMF Programs on Inequality", *The Review of International Organizations*, 16: 599-623.

Mabbett, Deborah ve Waltraud Schelkle (2015), "What Difference Does Euro Membership Make to Stabilization? The Political Economy of International

Monetary Systems Revisited”, *Review of International Political Economy*, 22 (3): 508-534.

Manin, Bernhard, Adam Przeworski ve Susan Stokes (1999), “Elections and Representation”, Manin, Bernhard, Adam Przeworski ve Susan Stokes (Der.), *Democracy, Accountability, and Representation* (Cambridge: Cambridge University Press): 29-54.

Nelson, Stephen C. ve Geoffrey P.R. Wallace (2017), “Are IMF Lending Programs Good or Bad for Democracy?”, *Review of International Organizations*, 12 (4): 523-558.

Nooruddin, Irfan ve Joel W. Simmons (2006), “The Politics of Hard Choices: IMF Programs and Government Spending”, *International Organization*, 60 (4): 1001-1033.

Oberdabernig, Doris A. (2013), “Revisiting the Effects of IMF Programs on Poverty and Inequality”, *World Development*, 46: 113-142.

Pappas, Takis (2014), *Populism and Crisis Politics in Greece* (Basingstoke: Palgrave Macmillan).

Parekh, Bhikhu (1992), “The Cultural Peculiarity of Liberal Democracy”, *Political Studies*, 40 (1): 160-175.

Pastor, Manuel (1987), “The Effects of IMF Programs in the Third World: Debate and Evidence from Latin America”, *World Development*, 15 (2): 249-262.

Pequito Teixeira, Conceicao, Emmanouil Tsatsanis ve Ana Maria Belchior (2014), “Support for Democracy in Times of Crisis: Diffuse and Specific Regime Support in Portugal and Greece”, *South European Society and Politics*, 19 (4): 501-518.

Pevehouse, Jon C.W. (2003), “Democracy From the Outside-In? International Organizations and Democratization”, *International Organization*, 56 (3): 515-549.

Pion-Berlin, David (1983), “Political Repression and Economic Doctrines: The Case of Argentina”, *Comparative Political Studies*, 16 (1): 37-66.

Pitkin, Hannah (1967), *The Concept of Representation* (London: Cambridge University Press).

Pop-Eleches, Grigore (2009), *From Economic Crisis to Reform: IMF Programs in Latin America and Eastern Europe* (New Jersey: Princeton University Press).

Rabkin, Jeremy (2007), *Law Without Nations: Why Constitutional Government Requires Sovereign States* (Princeton: Princeton University Press).

Rickard, Stephanie ve Teri Caraway (2019), “International Demands for Austerity: Examining the Impact of the IMF on the Public Sector”, *Review of International Organizations*, 14: 35-67.

Scholte, Jan Aart (2014), “Reinventing Global Democracy”, *European Journal of International Relations*, 20 (1): 3-28.

Schwarzer, Daniela (2015), “Building the Euro Area's Debt Crisis Management Capacity with the IMF”, *Review of International Political Economy*, 22 (3), 599-625.

Smith, Eliot R. ve Frederica R. Conrey (2007), “Agent-Based Modeling: A New Approach for Theory-Building in Social Psychology”, *Personality and Social Psychology Review*, 11 (1): 87-104.

Spanou, Calliope (2020), “External Influence on Structural Reform: Did Policy Conditionality Strengthen Reform Capacity in Greece?”, *Public Policy and Administration*, 35 (2):135–157.

Stone, Randall (2002), *Lending Credibility: The International Monetary Fund and the Post-Communist Transition* (New Jersey: Princeton University Press).

Stone, Randall (2008), “The Scope of IMF Conditionality”, *International Organization*, 62 (4): 589-620.

The Economist (2011), “Acropolis Now”, <https://economist.com/leaders/2010/04/29/acropolis-now> (16. 12. 2022).

Vasilopoulou, Sofia ve Daphne Halikiopoulou (2015), *The Golden Dawn's 'Nationalist Solution': Explaining the Rise of the Far Right in Greece* (New York: Palgrave Macmillan).

Wachman, Richard ve Nick Fletcher (2010, 27 April), “Standard & Poor's Downgrade Greek Credit Rating to Junk Status”, *The Guardian*, retrieved 27 April 2010.

Ek.1: Mülakat Listesi

Mülakat No.	Kişi ve pozisyonu	Mülakat tarihi	Mülakat yeri
Mülakat No. 1	Louka Katseli, Ekonomi Bakanı (2009-2010) ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı (2010-2011)	24 Eylül 2014	Atina, Yunanistan
Mülakat No. 2	Kostis Hatzidakis, Kalkınma ve Altyapı Bakanı (2012-2014)	25 Eylül 2014	Atina, Yunanistan
Mülakat No. 3	George Argeitis, GSEE Bilim Direktörü	25 Eylül 2014	Atina, Yunanistan
Mülakat No. 4	George Papaconstantinou, Maliye Bakanı (2009-2012)	1 Ekim 2014	Atina, Yunanistan
Mülakat No. 5	Başbakanlık Ofisi'nde üst düzey stratejist (2012-2013)	2 Ekim 2014	Atina, Yunanistan
Mülakat No. 6	IMF Avrupa Ofisi'nde üst düzey yetkili (2009-2011)	25 Ekim 2014	Oxford, İngiltere
Mülakat No. 7	Avrupa Komisyonu'nda üst düzey yetkili	6 Kasım 2014	Brüksel, Belçika
Mülakat No. 8	Avrupa Komisyonu'nda üst düzey yetkili	7 Kasım 2014	Brüksel, Belçika
Mülakat No. 9	IMF Avrupa Ofisi'nde üst düzey yetkili	26 Ocak 2014	Brüksel, Belçika